

כרשת

ואתחנן

עם אונקלוס ורש"י

פרשת ואתחנן

כג וְאַתְּ־חֲנֹן אֵל יְהוָה בָּעֵת
הַהוּא לֵאמֹר:

וְצִלִּיתִי קָדָם יי בְּעֶדְנָא הֵהִיא לְמִימָר:
ואתחנן. אין חנון בכל מקום אלא לשון
מתנת חנם, אע"פ שיש להם לצדיקים
לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים
מאת המקום אלא מתנת חנם, לפי שאמר
לו וחנותי את אשר אחון, אמר לו בלשון

ואתחנן. דבר אחר, זה אחד מעשרה

לשונות שנקראת תפלה, כדאיתא בספרי:

בעת ההיא. לאחר שכבשתי ארץ סיחון

ועוג דמיתי שמא הותר הנדר: לאמר. זה

אחד משלשה מקומות שאמר משה לפני

המקום, איני מניחך עד שתודיעני אם

תעשה שאלתי אם לאו:

כד אֶדְנִי יְיָ הִנֵּה אֶתָּה הַחֲלוּתָ

לְהִירְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גִּדְּלֶךָ

וְאֶת יָדְךָ הַחֲזִקָה אֲשֶׁר מִי אֵל

בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה

כְּמַעֲשֵׂיךָ וְכַגְּבוּרָתְךָ:

יְיָ אֱלֹהִים אַתָּה שְׂרִיתָ לְאַחֲזָה יְת

עֲבָדְךָ יְת רַבּוּתְךָ וְיְת יָדְךָ תִּקְפֹּתָא דִּי

אַתָּה הוּא אֱלֹהֵא דְשִׁכְנַתְךָ בְּשָׁמַיָא

מְלַעְלָא וְשִׁלִּיט בְּאַרְעָא וְלִית דִּיעְבֵּד

כְּעוֹבְדֶיךָ וְכַגְּבוּרָתְךָ:

ה' אֱלֹהִים. רַחוּם בְּדִין: אַתָּה הַחֲלוּת

לְהַרְאוֹת אֶת עֲבָדְךָ. פֶּתַח לְהִיּוֹת עוֹמֵד

ומתכלל אע"פ שנגזרה גזירה, אמר לו
ממך למדתי, שאמרת לי ועתה הניחה לי,
וכי תופס הייתי בך, אלא לפתוח פתח
שבי תלוי להתכלל עליהם, כמו כן הייתי
סבור לעשות עכשיו: את גדלך. זו מדת
טובך, וכן הוא אומר, ועתה יגדל נא כח
ה': ואת ידך. זו ימינך, שהיא פשוטה לכל
באי עולם: החזקה. שאתה כובש ברחמים
את מידת הדין החזקה: אשר מי אל וגו'.
אינך דומה למלך בשר ודם, שיש לו
יועצין וסנקתדרין, הממחין בידו כשרוצה

לַעֲשׂוֹת חֶסֶד וּלְעִבּוֹר עַל מִדּוֹתָיו, אַתָּה אֵין
מִי יִמָּחֶה בִּידֶךָ אִם תִּמְחֹל לִי וּתְבַטֵּל
גְּזִירַתְךָ. וּלְפִי פִשּׁוּטוֹ, אַתָּה הַחֲלוֹת
לְהִרְאוֹת אֶת עֲבֹדְךָ, מִלְחַמַּת סִיחּוֹן וְעֹג,
כְּדַכְּתִיב רֵאָה הַחֲלוֹתִי תַת לִפְנֶיךָ, הִרְאֵנִי
מִלְחַמַּת ל"א מַלְכִּים:

כֹּה אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת
הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן הַחָדָר הַטּוֹב הַזֶּה
וְהַלְבֵּנִי:

אֶעֱבֹר כְּעֵן וְאַחֲזִי יָת אֶרְעָא טַבְתָּא דִּי

בְּעֵבְרָא דִּירְדְנָא טוֹרָא טַבָּא הָדִין וּבֵית

מִקְדָּשָׁא:

אעברה נא. אין נא אלא לשון בקשה:

ההר הטוב הזה. זו ירושלים: והלבנון. זה

בית המקדש:

כו וַיִּתְּעַבֵּר יְהוָה בִּי לְמַעַנְכֶם

וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהֵי וַיֹּאמֶר יְהוָה

אֱלֹהֵי רַב לָךְ אֵל תּוֹסֵף דְּבַר

אֵלֵי עוֹד בְּדַבָּר הַזֶּה:

וְהָיָה רָגִז מִן קֶדֶם יְיָ עָלַי בְּדִילְכוֹן וְלֹא
קָבִיל מְנִי וְאָמַר יְיָ לִי סִגִּי לָךְ לֹא
תוֹסֵף לְמַלְלָא קֶדְמִי עוֹד בְּפִתְגָמָא
הַדִּין:

ויתעבר ה'. נתמלא חמה: למענכם.
בשבילכם, אתם גרמתם לי, וכן הוא אומר,
ויקציפו על מי מריבה וירע למשה
בעבורם: רב לך. שלא יאמרו, הרב כמה
קשה, והתלמיד כמה סרבן מפציר. דבר

אחר רב לך, הרבה מזה שמור לך, רב טוב
הצפון לך:

בו עליה ראש הפסגה ושא
עיניך ימה וצפנה ותימנה
ומזרחה וראה בעיניך כי לא
תעבר את הירדן הזה:

סק לריש רמתא וזקוף עיניך
למערבא ולצפונא ולדרומא
ולמדינתא וחי בעיניך ארי לא תעבר

יֵת יִרְדְּנָא הִדִּין:

וראה בעיניך. בקשת ממני ואראה את
הארץ הטובה, אני מראה לך את כולה,
שנאמר ויראהו ה' את כל הארץ:

בה ויצו את יהושע וחזקוהו
ואמץהו כי הוא יעבר לפני
העם הזה והוא ינחיל אותם
את הארץ אשר תראה:

ופקד ית יהושע ותקפהי ואלמהי ארי

הוא יַעֲבֹר קָדָם עֲמָא הָדִין וְהוּא יַחֲסֹן

יִתְּהוֹן יֵת אֶרְעָא דִּי תַחֲזִי:

וַצוּ אֶת יְהוֹשֻׁעַ. עַל הַטְּרָחוֹת, וְעַל

הַמַּשָּׂאוֹת, וְעַל הַמְּרִיבוֹת: וְחִזְקָהוּ

וְאַמְצָהוּ. בַּדְּבָרִיד, שֶׁלֹּא יֵרֶךְ לְבוֹ לֹאמַר,

כַּשֶּׁם שֶׁנַּעֲנֵשׁ רַבִּי עֲלֵיהֶם כֵּךְ סוֹפִי לִיעֲנֹשׁ

עֲלֵיהֶם, מִבִּטְיָחוֹ אֲנִי, כִּי הוּא יַעֲבֹר וְהוּא

יִנְחִיל: כִּי הוּא יַעֲבֹר. אִם יַעֲבֹר לִפְנֵיהֶם

יִנְחִלוּ, וְאִם לֹא יִנְחִלוּ. וְכֵן אֵתָּה מוֹצֵא

כַּשֶּׁשְׁלַח מִן הָעָם אֶל הָעֵי, וְהוּא יֵשֵׁב, וְיִכּוּ

מֵהֶם אֲנָשֵׁי הָעֵי וְגו', וְכִיּוֹן שֶׁנִּפְּלָה עַל פְּנֵיו,

אמר לו קום לך, קם לך כתיב, אתה הוא
העומד במקומך ומשלח את בני
למלחמה, למה זה אתה נופל על פניך, לא
בך אמרתי למשה רבך, אם הוא עובר
עוברין ואם לאו אין עוברין:

כט וְנִשֵּׁב בְּגֵיא מוֹל בֵּית
פְּעוֹר:

וַיִּתְּבֵנָה בְּחִילָתָא לְקַבֵּל בֵּית פְּעוֹר:
ונשב בגיא וגו'. ונצמדתם לעבודת
אלילים, ואעפ"כ ועתה ישראל שמע אל

הַחֲקִים, וְהַכֹּל מֵחֹל לָךְ, וְאֲנִי לֹא זָכִיתִי
לִימְחֹל לִי:

דברים פרק-ד

א וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע אֵל
הַחֲקִים וְאֵל הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר
אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת
לְמַעַן תַּחֲיוּ וּבִאתֶם וִירְשֶׁתֶם
אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם:

וְכַעַן יִשְׂרָאֵל שְׁמַע לְקִימִיא וּלְדִינִיא

דִּי אֲנֵא מַאֲלָף יִתְכוֹן לְמַעַבַּד בְּדִיל

דְּתִיחוֹן וְתִיתוֹן וְתִירְתוֹן יִת אֲרַעֵא דִּי

יִי אֱלֹהֵא דְאַבְהֶתְכוֹן יְהִיב לְכוֹן:

ב לֹא תִסְפוּ עַל הַדָּבָר אֲשֶׁר

אֲנֵכִי מַצִּיחַ אֶתְכֶם וְלֹא

תִּגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשִׁמּוֹר אֶת

מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר

אֲנֵכִי מַצִּיחַ אֶתְכֶם:

לֹא תוֹסֵפוֹן עַל פִּתְגָמָא דִּי אֲנָא מִפְקֵד

יְתִכּוֹן וְלֹא תִמְנַעוֹן מִנֵּה לְמִטֵּר יִת

פְּקוּדֵיָא דִּי אֱלֹהֵכּוֹן דִּי אֲנָא מִפְקֵד

יְתִכּוֹן:

לֹא תוֹסִיפוּ. כְּגוֹן חֲמֵשׁ פִּרְשִׁיּוֹת בַּתְּפִלִּין,

חֲמֵשׁ מִיָּנִין בַּלּוּלָב, וְחֲמֵשׁ צִיצִיּוֹת, וְכוּן

לֹא תִגְרַעוּ:

ג עֵינֵיכֶם הֲרֹאוֹת אֶת אֲשֶׁר

עֲשָׂה יְהוָה בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי כָל

הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ אַחֲרֵי בַּעַל

פְּעֹר הַשְּׂמִידוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

מִקֶּרְבֶּךָ:

עֵינֵיכֹן חָזַן יְתֵ דִי עֶבֶד יִי בַּבַּעַל פְּעֹר

אֲרִי כָּל גִּבּוֹר דִּי אֲזַל בְּתֵר בַּעַל פְּעֹר

שָׁצִיָּה יִי אֱלֹהֶךָ מִבֵּינֶךָ:

ד וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּיהוָה

אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם:

וְאַתּוֹן דְּאֶדְבָּקְתוֹן בְּדַחֲלָתָא דִּיִּי

אֱלֹהֵינוּ קִיָּמִין כָּל־כּוֹן יוֹמָא דִּין:

ה טוֹנִי רֵאָה לַמִּדְתִּי

אֶתְכֶם חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים כֹּאֲשֶׁר

צִוֵּנִי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן

בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם

בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

חֲזוּ דְאֵלְפִית יִתְכוֹן קִיָּמִיא וְדִינִיא כִּמָּא

דִּי פִקְדָנִי יִי אֱלֹהֵי לְמַעַבְדְּ כֵן בְּגוֹ

אֶרְעָא דִּי אֲתוֹן עֲלִין תַּמָּן לְמִירְתָּהּ:

וְשִׁמְרָתָם וְעֲשִׂיתָם כִּי הוּא

חֲכַמְתְּכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי

הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוֹן אֶת כָּל

הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עַם

חָכָם וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה:

וְתִטְרוֹן וְתַעֲבְדוֹן אֲרִי הִיא חֲכַמְתְּכוֹן

וְסוֹכְלַתְנוּתְכוֹן לְעֵינֵי עַמִּמִּיא דִּי

יִשְׁמְעוֹן יְת כָּל קִימִיא הָאֵלִין וַיִּמְרוּן

לְחוֹד עִם חֲכִים וְסוֹכְלָתָן עֲמָא רַבָּא

הָדִין:

וּשְׁמַרְתֶּם. זֶה מִשְׁנָה: וַעֲשִׂיתֶם. כַּמְשַׁמְעוּ:

כִּי הוּא חֲכַמְתְּכֶם וּבִינַתְכֶם וְגו'. בְּזֹאת

תַּחֲשַׁבּוּ חֲכָמִים וְנְבוֹנִים לְעֵינֵי הָעַמִּים:

זְכִּי מִי גִוִּי גָדוֹל אֲשֶׁר לוֹ

אֱלֹהִים קְרָבִים אֱלֹהֵינוּ כִּיחָזָה

אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֱלֹהֵינוּ:

אֲרִי מִן עַם רַב דִּי לֵה אֱלֹהָא קָרִיב לֵה

לְקַבֵּלָא צְלוֹתָהּ בְּעֵדָן עֲקִיתָהּ פִּי

אֱלֹהֵנָא בְּכָל עֵדָן דֹּאנְחֵנָא מִצְלִין

קְדָמוּהִי:

ח וְיָמֵי גֹוִי גָדוֹל אֲשֶׁר לוֹ חֲקִים

וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקָם כָּכָל הַתּוֹרָה

הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן

לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם:

וּמִן עַם רַב דִּי לֵה קִימִין וְדִינִין

קְשִׁיטִין כָּל אֲוֵרֵיתָא הָדָא דִּי אַנָּא

יְהִיב קַדְמִכוֹן יוֹמָא דִּין:

חֲקִים וּמַשְׁפָּטִים צְדִיקִים. הַגּוֹנִים
וּמַקּוּבָלִים:

ט רַק הַשְׁמָר לָךְ וְשִׁמּוֹר נַפְשֶׁךָ
מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יִסּוּרוּ
מִלְּבַבְךָ כֹּל יָמֶי חַיֶּיךָ
וְחֹדְעֶתָם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ:

לְחֹד אֶסְתַּמַּר לָךְ וְטַר נִפְשֶׁךָ לְחֹדָא

דִּילְמָא תַנְשִׁי יָת פְּתַגְמִיָא דִּי חֲזוּ

עֵינֶיךָ וְדִילְמָא יַעֲדוֹן מְלַבֵּךְ כֹּל יוֹמֵי

חַיֶּיךָ וְתַהוֹדְעֵנוּן לְבַנֶּיךָ וְלְבַנֵּי בְנֶיךָ:

רַק הַשְׁמַר לָךְ וְגו' פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת

הַדְּבָרִים. אַז, כִּשְׁלֹא תִשְׁכַּחוּ אוֹתָם

וְתַעֲשׂוּם עַל אֲמַתָּתָם, תַּחֲשַׁבוּ חֲכָמִים

וְנְבוֹנִים, וְאִם תַּעֲזוּתוֹ אוֹתָם מִתּוֹךְ שִׁכְחָה,

תַּחֲשַׁבוּ שׁוֹטִים:

, יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לְפָנַי יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בְּאֶמֶר יְהוָה

אֵלַי הִקְהֵל לִי אֶת הָעָם

וְאֲשַׁמְעֵם אֶת דְּבָרֵי אֲשֶׁר

יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים

אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל הָאָרֶץ

וְאֶת בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן׃

יוֹמָא דִּי קִמַּתָּא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶךָ בְּחֹרֵב

כַּד אָמַר יְיָ לִי כְּנוּשׁ קָדָמִי יְיָ עֲמָא

וְאֲשַׁמְעֵנוּן יְיָ פִּתְגָמֵי דִּי יִלְפוּן לְמַדְחָל

קִדְמִי כָּל יוֹמִיָּא דִּי אֲנוּן קִימִין עַל

אַרְעָא וְיִת בְּנִיהוּן יֵאֱלָפוּן:

יוֹם אֲשֶׁר עֲמַדַּת. מוֹסֵב עַל מִקְרָא

שְׁלִמְעֵלָה מִמֶּנּוּ, אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵיךְ, יוֹם אֲשֶׁר

עֲמַדַּת בַּחֲזוֹרָב, אֲשֶׁר רָאִיתָם אֶת הַקּוֹלוֹת

וְאֵת הַלְפִידִים: יִלְמְדוּן. יִלְפוּן לְעֲצָמָם:

יִלְמְדוּן. יֵאֱלָפוּן לְאַחֲרֵיָם:

יֵא וְתִקְרְבוּן וְתַעֲמְדוּן תַּחַת

הַחֵר וְהַחֵר בְּעֵר בְּאַשׁ עַד לֵב

הַשָּׁמַיִם חֲשֹׁךְ עָנָן וְעָרְפֶּל:

וְקָרַבְתִּינוּ וְקִמַּתוּנוּ בְּשִׁפּוּלֵי טוֹרָא וְטוֹרָא

בְּעֵר בְּאַשְׁתָּא עַד צִית שְׁמִיא חֲשׂוּכָא

עֲנָנָא וְאַמִּיטָתָא:

יב וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֲלֵיכֶם מִתּוֹךְ

הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אֲתֶם

שֹׁמְעִים וְתִמְוָנָה אֵינְכֶם רֹאִים

זוֹלָתִי קוֹל:

וּמִלִּיל יי עֲמָכוֹן מְגוֹ אֶשְׁתָּא קָל

פְּתַגְמִין אֲתוֹן שְׁמַעִין וְדָמוֹת לִיתִיכוֹן

חֲזֹן אֱלֹהִים קָלָא:

יְיָ וַיִּגְדֵּל לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר

צָוָה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשִׂיתָ

הַדְּבָרִים וַיִּכְתְּבֵם עַל שְׁנֵי

לְחוֹת אֲבָנִים:

וַחֲוִי לְכוֹן יְתָ קִימָה דִּי פִקִּיד יִתְכוֹן

לְמַעַבְד עֲשָׂרָא פִתְגָּמִין וּכְתָבִינוּן עַל

תַּרְיֵן לוֹחֵי אֲבָנִיא:

יְיָ וְאֶתִּי צָוָה יְהוָה בָּעֵת הַהוּא

לִלְמֹד אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים

לַעֲשׂוֹתְכֶם אֹתָם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר

אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

וַיְתִי פֶקֶד יְיָ בְּעֵדְנָא הִיא לְאֶלְפָא

יְתֵכוֹן קִימִין וְדִינִין לְמַעַבְדְּכוֹן יְתֵהוֹן

בְּאַרְעָא דִּי אַתּוֹן עֹבְרִין תִּמָּן לְמִירְתָּהּ:

וְאֵתִי צֹוָה ה' בַּעַת הִיא לְלַמֵּד אֶתְכֶם.

תורה שבעל פה:

טו וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֹׁתֵיכֶם

כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה

בְּיוֹם דְּבַר יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּחֹרֵב

מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

וְתִסְתַּמְּרוּן לַחֲדָא לְנַפְשֵׁיכֶם כֹּחַ אֲרִי לֹא

חֲזִיתוּן כָּל דְּמוֹת בְּיוֹמָא דִּי מַלְיִל יִי

עִמְכוֹן בְּחֹרֵב מִגּוֹ אֶשְׁתָּא:

טז פֶּן תִּשְׁחַתּוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם

פֶּסֶל תְּמוּנֹת כָּל סָמֵל תַּבְנִית

זָכַר אִו נִקְבָּה:

דִּילְמָא תַּחֲבִלוּן וְתַעֲבִדוּן לְכוּן צִלָּם

דְּמוּת כָּל צוּרָא דְּמוּת דְּכֹר אוּ נְקִבָּא:

סמל. צורה:

יז תַּבְּנִית כָּל בְּהֵמָה אֲשֶׁר

בְּאֶרֶץ תַּבְּנִית כָּל צִפּוֹר כְּנָף

אֲשֶׁר תַּעֲוֹף בַּשָּׁמַיִם:

דְּמוּת כָּל בְּעִירָא דִּי בְּאֶרֶץ דְּמוּת כָּל

צִפּוֹר גִּדְּפָא דִּי פֶּרֶח בְּאֹר רְקִיעַ

שְׁמִיא:

יְהוָה תִּבְנֶיִת כָּל רִמָּשׁ בְּאַדְמָה

תִּבְנֶיִת כָּל דָּגָה אֲשֶׁר בַּמַּיִם

מִתַּחַת לָאָרֶץ:

דְּמוּת כָּל רֶחֶשׁא דִּי בְּאַרְעָא דְּמוּת כָּל

נוּנֵי דִּי בְּמִיָּא מְלָרַע לְאַרְעָא:

יֵט וּפֶן תִּשָּׂא עֵינֶיךָ הַשְׁמִימָה

וְרֵאִיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הַיָּרֵחַ

וְאֶת הַכּוֹכָבִים כָּל צִבְאָ

הַשָּׁמַיִם וְנִדְחָתָ וְהַשְׁתַּחֲוִיתָ

לָהֶם וְעַבְדֵּתָם אֲשֶׁר חָלַק יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ אֹתָם לְכֹל הָעַמִּים

תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם:

וְדִלְמָא תִּזְקוּף עֵינֶיךָ לְשָׁמַיָא וְתַחֲזִי

יְתָ שְׁמַשָּׁא וְיְתָ סִיְהָרָא וְיְתָ כּוֹכְבֵּיָא כָּל

חֵילֵי שְׁמַיָא וְתִטְעֵי וְתִסְגּוּד לְהוֹן

וְתִפְלַחֲנוּן דִּי זְמִין יִי אֱלֹהֶךָ יְתַהוֹן לְכֹל

עַמֻּמֵּיָא תַּחֲזִית כָּל שְׁמַיָא:

וּפֹן תִּשָּׂא עֵינֶיךָ. לְהַסְתַּכֵּל בַּדְּבָר, וּלְתַת

לֵב לָשׁוּב לַטַּעוֹת אַחֲרֵיהֶם: אֲשֶׁר חָלַק ה'.

לְהַאִיר לָהֶם. דָּבָר אַחֵר, לְאֻלּוּהוֹת, לֹא

מִנֵּעַן מִלַּטַּעוֹת אַחֲרֵיהֶם, אֲלֹא הַחֲלִיקָם

בַּדְּבָרִי הַבִּלְיָהֶם לְטַרְדָּם מִן הָעוֹלָם, וְכֵן

הוּא אוֹמֵר, כִּי הַחֲלִיקָם אֵלָיו בְּעֵינָיו לְמַצּוֹא

עֲוֹנוֹ לְשִׁנוּא:

כ וְאַתְּכֶם לָקַח יְהוָה וַיּוֹצֵא

אֶתְכֶם מִכּוּר הַבְּרִזָּל מִמִּצְרַיִם

לְהִיזוֹת לוֹ לָעֵם נַחֲלָה פִּיּוּם

הַזֶּה:

וַיִּתְּכֹן קָרִיב יִי לְדַחֲלָתָהּ וְאַפֵּק יִתְּכֹן

מִכּוּרָא דְּפִרְזָלָא מִמְּצָרִים לְמַהוּי לָהּ

לְעֵמָא אַחֲסָנָא פִּיּוּמָא הֵדִין:

כּוּר. הוּא כְּלִי שִׁמְזַקְקִים בּוּ אֶת הַזֶּהב:

כּא וַיַּהֲזֶה הֶתְאַנֵּף בִּי עַל

דְּבִרְיָכֶם וַיִּשָּׁבַע לְבַלְתִּי עֲבָרִי

אֶת הַיַּרְדֵּן וּלְבַלְתִּי בֹא אֶל

הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יַהֲזֶה

אֶלְהֵיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה:

וּמִן קָדָם יְיָ הוּא רָגַז עָלַי עַל

פְּתִגְמִיכּוֹן וְקִיִּים בְּדִיל דְּלֹא לְמַעַבְר יִת

יִרְדְּנָא וּבְדִיל דְּלֹא לְמִיעַל לְאַרְעָא

טַבָּא דִּי יְיָ אֱלֹהֶךָ יִהְיֶה לָךְ אַחֲסָנָא:

הַתְּאַנֶּה. נִתְּמַלֵּא רוּגְזִי: עַל דְּבָרֵיכֶם. עַל

אוֹדוֹתֵיכֶם עַל עֲסָקֵיכֶם:

כַּב כִּי אֲנֹכִי מֵת בְּאַרְצִי הַזֹּאת

אֵינֶנִּי עֹבֵר אֶת הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם

עֹבְרִים וִירְשֶׁתֶם אֶת הָאָרֶץ

הַטּוֹבָה הַזֹּאת:

אֲרִי אֲנִי מֵאֵת בְּאַרְעָא הָדָא לִית

אֲנִי עֵבֶר יְת יְרֵדְנָא וְאַתּוֹן עֵבְרִין

וְתִירְתּוֹן יְת אַרְעָא טְבָא הָדָא:

כִּי אֲנֹכִי מֵת וְגו' אֵינְנִי עוֹבֵר. מֵאַחַר שְׁמַת

מֵהֵיכָן יַעֲבֹר, אֲלֵא אִף עֲצָמוֹתַי אֵינָם

עוֹבְרִין:

בְּהַשְׁמָרוֹ לָכֶם פֶּן תִּשְׁכַּחוּ אֶת

בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר

כִּרְתַּ עִמָּכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם

פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל אֲשֶׁר צִוְּךָ

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

אִסְתָּמְרוּ לָכֵן דִּלְמָא תִּתְנַשּׁוּן יְת

קִימָא דִּי אֱלֹהֵכֹן דִּי גִזַּר עִמָּכֹן

וְתַעֲבֹדוּן לָכֵן צִלָּם דְּמוֹת כָּלָא דִּי

פִּקְדֵּךָ יִי אֱלֹהֶךָ:

תְּמוּנַת כָּל. תְּמוּנַת כָּל דְּבַר: אֲשֶׁר צִוָּה ה'.

אֲשֶׁר צִוְּךָ שְׁלָא לַעֲשׂוֹת:

כד כִּי יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ אִישׁ אֲכָלָה

הוא אל קנא:

אֲרִי יִי אֱלֹהֶךָ מִימְרָה אִשָּׁא אֲכָלָה הוא

אל קנא:

אל קנא. מקנא לנקום אנפרדמנ"ט

בלע"ז מתחרה על רוגזו להפרע מעכו"ם:

כה כִּי תוֹלִיד בָּנִים וּבָנִי בָנִים

וְנוֹשְׁנָתָם בְּאֶרֶץ וְהִשְׁחָתָם

וַעֲשִׂיתָם פֶּסֶל תְּמוֹנֹת כָּל

וַעֲשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינַי יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ לְהַכְעִיסוֹ:

אֲרִי תוֹלְדוֹן בְּנִין וּבְנֵי בְנִין וְתַעֲתִקוֹן

בְּאַרְעָא וְתַחֲבִלוֹן וְתַעֲבְדוֹן צֶלֶם דְּמוֹת

כָּלָא וְתַעֲבְדוֹן דְּבִישׁ קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ

לְאַרְגִּזָּא קְדָמוֹהִי:

וְנוֹשְׁנָתָם. רמז להם שיגלו ממנה לסוף

שמונה מאות וחמשים וששים שנה, כמנין

וְנוֹשְׁנָתָם, והוא הקדים והגלם לסוף

שמונה מאות וחמשים, והקדים שתי

שנים לִּנְשַׁנְתֶּם, כְּדִי שֶׁלֹא יִתְקִיִּם בָּהֶם
כִּי אֲבֵד תֵּאבְדוּן, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּשְׁקֹד ה'
עַל הָרְעָה וַיָּבִיֵּאָה עֲלֵינוּ כִּי צָדִיק ה'
אֱלֹהֵינוּ, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ, שְׁמַחֲר
לְהַבִּיֵּאָה ב' שָׁנִים לִפְנֵי זְמָנָה:

כֹּה הִעֲיִדְתִּי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת
הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ כִּי אֲבֵד
תֵּאבְדוּן מִיָּהָר מֵעַל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן
שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא תֵּאָרִיכּוּ

יָמִים עָלֶיהָ כִּי הִשְׁמַד

תִּשְׁמְדוּן:

אֶסְהֶדֶת בְּכוֹן יוֹמָא דִּין ית שְׁמִיא וְיִת

אֶרְעָא אֲרִי מִיבֵד תִּיבְדוֹן בְּפָרִיעַ מַעַל

אֶרְעָא דִּי אֶתוֹן עֲבָרִין ית יִרְדְּנָא לְתַמּוֹן

לְמִירְתָּהּ לָא תוֹרְכוֹן יוֹמִין עַלָּהּ אֲרִי

אֶשְׁתַּצֵּאָה תִּשְׁתַּצוֹן:

הֶעִידֹתִי בָכֶם. הִנְנִי מִזְמִינָם לְהִיּוֹת עֲדִים

שֶׁהִתְרִיתִי בָכֶם:

כֹּז וְהִפִּיץ יְהוָה אֶתְכֶם בְּעַמִּים

וְנִשְׁאַרְתֶּם מִתִּי מִסֶּפֶר בְּגוֹיִם

אֲשֶׁר יִנְהַג יְהוָה אֶתְכֶם שָׁמָּה:

וַיִּבְדֹּר יי יִתְכוֹן בְּעַמִּמִּיא וְתִשְׁתָּאֲרוֹן

עִם דְּמִנִּין בְּעַמִּמִּיא דִּי יִדְבֹּר יי יִתְכוֹן

לְתִמּוֹן:

כֹּחַ וְעִבְדִּיתֶם שָׁם אֱלֹהִים מִעֲשֵׂה

יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן אֲשֶׁר לֹא

יֵרָאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא

יֹאכֹלֶנּוּ וְלֹא יִרְיָחוּ:

וְתִפְלָחוּן תָּמֹן לְעַמִּיּא פִלְחֵי טַעוֹתֵא

עֲבַד יְדֵי אֲנָשָׁא אַעֲא וְאַבְנָא דִּי לֹא

יַחֲזֹון וְלֹא שְׁמַעִין וְלֹא אַכְלִין וְלֹא

מִרְיָחִין:

וְעַבְדַּתֶּם שֵׁם אֱלֹהִים. כְּתִרְגוּמוֹ, מִשְׁאֲתֶם

עוֹבְדִים לְעוֹבְדֵיהֶם, כְּאִילוֹ אַתֶּם עוֹבְדִים

לָהֶם:

כֹּט וּבִקְשֵׁתֶם מִשָּׁם אֶת יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ וּמִצַּאת כִּי תִדְרֹשְׁנוּ

בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ:

וְתִתְּבֹעֶז מִתֵּמֶן יָת דַּחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֶךָ

וְתִשְׁכַּח אֲרִי תִבְעֵי מִן קַדְמוֹהִי בְּכָל

לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ:

לִּבְצֹר לְךָ וּמִצַּאוֹךָ כֹּל

הֶדְבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית

הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד יַחֲזֶה אֱלֹהֶיךָ

וְשִׂמְעָתָּ בְּקֹלוֹ:

כֹּד יִיעֹזֵק לָךְ וַיִּשְׁכַּחנֶךָ כֹּל פֶּתַגְמִיָּא

הָאֵלִין בְּסוּף יוֹמִיָּא וְתַתּוּב לְדַחֲלָתָא

דִּי אֵלֶהָךְ וְתִקְבֵּל לְמִימְרָהּ:

לֹא כִי אֵל רַחוּם יְהוָה אֵלֶהָיָךְ

לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא

יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבֹתֶיךָ

אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם:

אֲרִי אֵלֶהָא רַחֲמָנָא יִי אֵלֶהָךְ לֹא

יִשְׁבַּקְנֶךָ וְלֹא יַחְבֵּלְנֶךָ וְלֹא יִתְנַשֵּׂי יֵת

קִימָא דַּאֲבֹהֶתָךְ דִּי קַיִים לְהוֹן:

לא ירפך. מלהחזיק בך בידי, ולשון לא

ירפך לשון לא יפעיל הוא, לא יתן לך

רפיון, לא יפריש אותך מאצלו, וכן

אחזתיו ולא ארפנו, שלא ננקד ארפנו. כל

לשון רפיון מוסב על לשון מפעיל

ומתפעל, כמו הרפה לה, תן לה רפיון,

הרף ממני, התרפה ממני:

לב כי שאל נא לימים ראשנים

אשר היו לפניך למן היום

אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל

הָאָרֶץ וְלִמְקָצָה הַשָּׁמַיִם וְעַד

קִצָּה הַשָּׁמַיִם הִנְהִיָּה כִּדְבַר

הַגְּדוֹל הַזֶּה אִוְּ הַנְּשַׁמֵּעַ כַּמְּחֹה:

אֲרִי שֶׁאֵל כָּעֵן לְיוֹמִיָּא קִדְמָאִי דַּהּוּ

קִדְמָךְ לְמֵן יוֹמָא דִּי בָרָא יִי אָדָם עַל

אֲרֵעָא וְלִמְסִיפֵי שָׁמַיָּא וְעַד סִיפֵי

שָׁמַיָּא הִהוּהּ כַּפְתַּגְמָא רַבָּא הָדִין אִוְ

הַאֲשַׁתְּמַע כּוֹתָה:

לַיָּמִים רִאשׁוֹנִים. עַל יָמִים רִאשׁוֹנִים:
וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם. וְגַם שָׂאֵל לְכָל
הַבְּרוּאִים אֲשֶׁר מִקְצֵה אֵל קִצָּה, זֶהוּ
בְּשׁוּטוֹ. וּמִדְּרֵשׁוֹ, מִלְּמַד עַל קוֹמָתוֹ שֶׁל
אָדָם שֶׁהִיטָה מִן הָאָרֶץ עַד הַשָּׁמַיִם, וְהוּא
הַשִּׁיעוֹר עֵצְמוֹ אֲשֶׁר מִקְצֵה אֵל קִצָּה:
הִנְהִיָּה כְּדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה. וּמֵהוּ הַדָּבָר
הַגָּדוֹל, הַשֹּׁמֵעַ עִם וְגו':

לֹא הִשְׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים
מִדְּבַר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּאֵשׁ

שְׁמַעְתָּ אֶת־הַוִּיחִי:

הַשְׁמַע עֲמָא קַל מִימְרָא דִּי מַמְלָל

מִגּוֹ אֶשְׁתָּא כְּמָא דִּי שְׁמַעְתָּ אֶת־

וִיתְקִים:

לִד אִו הַנִּפְסָה אֱלֹהִים לְבֹא

לְקַחַת לֹו גֹו מִקְרָב גֹו

בְּמִסֹּת בְּאַתָּת וּבְמוֹפְתִים

וּבְמִלְחָמָה וּבִיד חֲזָקָה וּבִזְרוּעַ

נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֻלִּים כְּכֹל

אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ:

אוֹ נִסִּין דִּי עֲבַד יי לְאַתְגְּלָאָה לְמַפְרָק

לָהּ עִם מִגּוֹ עִם בְּנִסִּין בְּאַתִּין

וּבְמוֹפְתִין וּבִקְרָבָא וּבִידָא תִקִּיפָא

וּבִדְרָעָא מִרְמָא וּבְחִזּוֹנִין רַבְרַבִּין כָּל

דִּי עֲבַד לְכוֹן יי אֱלֹהֵכוֹן בְּמִצְרַיִם

לְעֵינֶיךָ:

הַנִּסָּה אֱלֹהִים. הֵכִי עָשָׂה נִסִּים שׁוֹם אִלּוּהָ

לְבֹא לִקְחַת לָוִי גֹי וְגֹי, כָּל הַהִי"ן הַלָּלוּ
תְּמִיחוֹת הֵן, לְכַךְ נִקְּדוֹת הֵן בַּחֲט"ף
פֶּת"ח, הִנְהִיחַ, הִנְשַׁמַּע, הִנְסֵה, הִשְׁמַע:
בִּמְסוֹת. עַל יְדֵי נִסְיוֹנוֹת הוֹדִיעַם גְּבוּרוֹתָיו,
כְּגוֹן הַתַּפְאָר עָלַי, אִם אוֹכַל לַעֲשׂוֹת כֵּן הֲרִי
זֶה נִסְיוֹן: בְּאוֹתוֹת. בְּסִימָנִין, לְהֵאמִין
שֶׁהוּא שְׁלוּחוֹ שֶׁל מְקוֹם, כְּגוֹן מַה זֶה
בִּידֶךָ: וּבְמוֹפְתִים. הֵם נִפְלְאוֹת, שֶׁהֵבִיא
עֲלֵיהֶם מִכּוֹת מוֹפְלְאוֹת: בְּמַלְחָמָה. בֵּים,
שֶׁנֶּאֱמַר כִּי ה' נִלְחַם לָהֶם:

לֵה אֶתְּהָ הָרֵאָתָ לְדַעַת כִּי יְהוָה

הוא האֱלֹהִים אֵין עוֹד מְלֻבְדּוֹ:

אַתָּה אֶתְחַזִּיתָ לְמַדַּע אֲרִי יְיָ הוּא

אֱלֹהִים לִית עוֹד בַּר מִנֵּה:

הִרְאֵתָ. כְּתַרְגוּמוֹ אֶתְחַזִּיתָ, כְּשֵׁנְתָן

הַקַּב"ה אֶת הַתּוֹרָה פֶּתַח לָהֶם שִׁבְעָה

רְקִיעִים, וּכְשֶׁם שִׁקְרַע אֶת הָעֲלִיוֹנִים, כִּךְ

קִרַּע אֶת הַתַּחְתּוֹנִים וְרָאוּ שֶׁהוּא יְחִידִי,

לִכְךָ נֹאמַר אַתָּה הִרְאֵתָ לַדַּעַת:

לֹא מִן הַשָּׁמַיִם הַשְּׁמִיָּעָה אֶת

קִלּוֹ לִיִּסְרָךְ וְעַל הָאָרֶץ הִרְאֵךְ

אֶת אֲנֹשׁ הַגִּדּוֹלָה וְדַבְרֵיו

שִׁמְעָה מִתּוֹךְ הָאֲנָשׁ׃

מִן שָׁמַיָא אֲשַׁמְעֶךָ יְיָ קֹל מִימָרָה

לְאֵלֶּפְתֶּךָ וְעַל אֲרֻעָא אֲחֻזֶּיךָ יְיָ

אֲשֵׁתָהּ רַבָּתָא וּפְתַגְמוּהִי שְׁמַעְתָּ מִגּוֹ

אֲשֵׁתָא׃

לֹא וְתַחַת כִּי אָהַב אֶת אֲבֹתֶיךָ

וַיִּבְחַר בְּזֶרְעוֹ אַחֲרָיו וַיִּזְצֹאֶךָ

בְּפָנָיו בְּבַחֲוֵי הַגִּדּוֹל מִמְצָרֵיהֶם׃

וְחָלַף אֲרֵי רַחִים יְתֹ אֲבֹתָךְ וְאֶתְרֵעִי
בְּבִנוֹהִי בְּתִרוֹהִי וְאַפְקֹךְ בְּמִימְרֵה
בְּחִילָה רַבָּא מִמְצָרִים:

ותחת כי אהב. וכל זה תחת אשר אהב:
ויוצאך בפניו. כאדם המנהיג בנו לפניו,
שנאמר ויסע מלאך האלהים ההולך וגו'
וילך מאחריהם, דבר אחר ויוציאך בפניו,
בפני אבותיו, כמו שנאמר נגד אבותם
עשה פלא, ואל תתמה על שהזכירם
בלשון יחיד, שהרי כתבם בלשון יחיד,

ויבחר בזרעו אחריו:

לח להוריש גוים גדלים

ועצמים ממך מפניך להביאך

לתת לך את ארצם נחלה

כיום הזה:

לתרכא עממין רברבין ותקיפין מנך

מן קדמך לאעלותך למתן לך ית

ארעהון אחסנא כיומא הדין:

ממך מפניך. סרסו ודרשהו, להוריש

מפניך, גוים גדולים ועצומים ממך: כיום

הזה. כאשר אתה רואה היום:

לֹט וַיִּדְעֶתָ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֵל

לִבְבְּךָ כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים

בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ

מִתַּחַת אֵין עוֹד:

וְתִדַּע יוֹמָא דִּין וְתִתּוֹב לְלִבְּךָ אֲרִי יי

הוּא אֱלֹהָא דְשִׁכְנִתָּה בַּשָּׁמַיָא מִ לְעֵלָא

וְשִׁלִּיט עַל אֲרֶעָא מִלָּרַע לִית עוֹד:

מ וְשִׁמְרָתָּ אֶת חֻקֵּי וְאֵת

מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ

הַיּוֹם אֲשֶׁר יֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶיךָ

אַחֲרֶיךָ וּלְמַעַן תֵּאֲרִיךְ יָמֶיךָ

עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

נָתַן לָךְ כָּל הַיָּמִים:

וְתִטֵּר יָת קִימוֹתַי וְיָת פְּקוּדוֹתַי דִּי אֲנִי

מִפְקָדְךָ יוֹמָא דִּין דִּי יֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶיךָ

בְּתַרְךָ וּבְדִיל דְּתוֹרֶיךָ יוֹמִין עַל אֲרֶעָא

דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לָּךְ כָּל יוֹמֵי־אֵ:

מֵא שְׁלִיטֵי אֲז יִבְדִּיל

מִנְשָׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֶבֶר

הַיְרֵדֶן מִזְרַחָה שְׁמֶשׁ:

בְּכֵן יִפְרֹשׁ מִנְשָׁה תִּלַּת קְרוֹיִן בְּעֶבְרָא

דִּירְדְּנָא מִדְּנַח שְׁמֶשׁ:

אֲז יִבְדִּיל. נָתַן לָב לְהִיּוֹת חֶרֶד לְדָבָר

שִׁיבְדִּילָם, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִינָן קוֹלְטוֹת עַד

שיבדלו אותן שבארץ כנען, אמר משה,
מצוה שאפשר לקיימה, אקיימנה: בעבר
הירדן מזרחה שמש. באותו עבר
שבמזרחו של ירדן: מזרחה שמש. לפי
שהוא דבוק נקודה רי"ש בחטף, מזרח של
שמש, מקום זריחת השמש:

מב לָנֶם שָׁמָּה רוּצַח אֲשֶׁר
יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ בְּבִלִי דַעַת
וְהוּא לֹא שָׁנָא לוֹ מִתְּמֹל
שְׁלֹשָׁם וְנָם אֶל אַחַת מִן

הַעֲרִים הָאֵל וְחִי:

לְמַעֲרוֹק תִּמָּן קָטוּלָא דִּי יִקְטוּל יִת

חֲבֵרָה בְּלֹא מִנְדַּעֵי וְהוּא לֹא סְנִי לָהּ

מֵאֲתַמְלִי וּמִדְקֻמוּהִי וַיַּעֲרוֹק לְחַד מִן

קְרוּיָא הָאֵלִין וַיִּתְקֶימ:

מִן אֶת בְּצֹר בַּמִּדְבָּר בְּאַרְיִן

חֲמִישֹׁר לְרֵאשֵׁיבְנֵי וְאֶת רֵאשֵׁי

בִּגְלָעַד לְגֹדֵי וְאֶת גּוֹלָן בַּבְּשָׁן

לְמִנְשֵׁי:

יֵת בְּצֹר בְּמִדְבָּרָא בְּאַרְעָא מִיִּשְׂרָאֵל

לְשִׁבְטָא דְרַאוּבֵן וְיֵת רָאמוֹת בְּגִלְעָד

לְשִׁבְטָא דְגָד וְיֵת גּוֹלָן בְּמַתָּנָן לְשִׁבְטָא

דְּמִנְשָׁה:

מִדְּ וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם

מִנְשָׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וְדָא אֲוִרִיתָא דִּי סִדֵּר מִנְשָׁה קָדָם בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל:

וזאת התורה. זו שהוא עתיד לסדר אחר

פרשה זו:

מה אלה העדות והחקים

והמשפטים אשר דבר משה

אל בני ישראל בצאתם

ממצרים:

אלין סהדותא וקימיא ודיניא די מליל

משה עם בני ישראל במפקהון

ממצרים:

אלה העדות וגו' אשר דבר. הם הם אשר

דבר בצאתם ממצרים, חזר ושנאה להם

בערבות מואב:

מו בַּעֲבָר הַיַּרְדֵּן בַּגֵּיאַ מוֹלַ

בֵּית פְּעוֹר בְּאֶרֶץ סִיחֹן מֶלֶךְ

הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן

אֲשֶׁר הִכָּה מֵנָשָׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל

בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם:

בַּעֲבָרָא דִּירְדְנָא בְּחִילְתָּא לְקַבֵּל בֵּית

פְּעוֹר בְּאֶרֶעָא דְסִיחֹן מֶלֶכָא דְאֶמְרָא

דִּי יִתֵּב בְּחֻשְׁבוֹן דִּי מַחָא מִשָּׁה וּבְנֵי

יִשְׂרָאֵל בְּמַפְקָהוֹן מִמִּצְרַיִם:

מִזִּירֵי־שׁוֹ אֶת אֶרְצוֹ וְאֶת אֲרָץ

עֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן שְׁנֵי מַלְכֵי

הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן

מִזִּרַח שְׁמֶשׁ:

וִירִיתוֹ יֵת אֶרֶץ וִית אֶרֶץ דְּעֹג

מַלְכָּא דַּמֶּתָּן תִּרִין מַלְכֵי אֲמֹרָא דִּי

בְּעֵבֶר אֲדִירְדְּנָא מִדְּנַח שְׁמֶשׁ:

אשר בעבר הירדן. שהוא במזרח,

שהעבר השני היה במערב:

מח מערער אשר על שפת נחל

ארנן ועד הר שיאן הוא

חרמון:

מערער די על כף נחל דארנן ועד

טורא דשיאן הוא חרמון:

מט וכל הערבה עבר הירדן

מזרח ועד ים הערבה תחת

אֲשֶׁר־תִּפְסֹגָה:

וְכָל־מִי־שָׂרָא עֲבָרָא דִּירְדְנָא לְמַדִּינָחָא

וְעַד־יָמָא דְּמִי־שָׂרָא תַּחֲוֹת מִשְׁפָּךְ

מִרְמַתָּא:

דברים פרק-ה

אֲרַבִּיעִי וַיִּקְרָא מִנְּשָׁה

אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם

שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל אֶת הַחֲקִים וְאֵת

הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר

בְּאַזְנוֹכֶם הַיּוֹם וּלְמִדָּתֶם אֹתָם

וְשִׁמְרָתֶם לַעֲשׂוֹתָם:

וְקָרָא מִשָּׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן

שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל יְיָ קִיָּמָא וַיְיָ דִּינִיָּא דִּי

אַנָּא מִמַּלְל קְדָמִיכּוֹן יוֹמָא דִּין וְתִלְפוֹן

יְתִהוֹן וְתִטְרוֹן לְמַעַבְדֵּהוֹן:

ב יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּרַת עִמָּנוּ

בְּרִית בְּחֵרֵב:

יְיָ אֱלֹהֵנָּה גִּזֹּר עֲמָנָה קִים בְּחֵרֵב:

ג לֹא אֶת אֲבֹתֵינוּ פָּרַת יְחֻזָּה

אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אֲתָנוּ

אֲנַחֲנוּ אֵלֶּה כֹּה הַיּוֹם כִּלְנוּ

חַיִּים:

לֹא עִם אֲבֹתֵנוּ גִּזֹּר יְיָ יֵת קִימָה

הַדָּא אֵלֶּה עֲמָנָה אֲנַחֲנָה אֵלֶּיךָ הַכָּא

יוֹמָא דִּין כִּלְנָה קִימִין:

**לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ. בְּלִבְד כֹּרֶת ה' וְגו', כִּי
אֲתָנוּ:**

**ד פָּנִים בְּפָנִים דְּבָר יְהוָה
עֲמַכֶּם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:**

**מִמֶּלֶךְ עִם מִמֶּלֶךְ מִלִּיל יְיָ עֲמֻכּוֹן
בְּטוֹרָא מִגּוֹ אֶשְׁתָּא:**

**פָּנִים בְּפָנִים. אָמַר רַבִּי בִּרְכִיָּה, כַּךְ אָמַר
מֹשֶׁה, אֵל תֹּאמְרוּ אֲנִי מִטְעָה אֶתְכֶם עַל לֹא
דָּבָר, כְּדֶרֶךְ שֶׁהִסְרִסוֹר עוֹשֶׂה בֵּין הַמּוֹכֵר
לְלוֹקָח, הֲרִי הַמּוֹכֵר עֲצָמוֹ מִדָּבָר עֲמַכֶּם:**

ה אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין יְהוָה
וּבֵינֵיכֶם בָּעֵת הַהוּא לְחַגִּיד
לָכֶם אֶת דְּבַר יְהוָה כִּי יִרְאֶתֶם
מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא עָלִיתֶם בַּחֹר
לֵאמֹר:

אֲנִי הוֹיֵתִי קָאֵם בֵּין מִימְרָא דִּי
וּבֵינֵיכֶן בְּעֵדְנָא הֵהִיא לְחֻאָה לְכוֹן יֵת
פִּתְגָמָא דִּי אֲרִי דְחֻלָּתוֹן מִקָּדָם
אַשְׁתָּא וְלֹא סְלֻקְתוֹן בְּטוֹרָא לְמִימָר:

לֹאמַר. מוֹסֵב עַל דְּבַר ה' עִמָּכֶם בַּהֲרַמְתוֹךְ

הָאֵשׁ לֹאמַר אֲנֹכִי ה' וְגו' וְאֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין

ה' וּבִינֵיכֶם:

וְאֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר

הוֹצֵאתִיךָ מִמִּצְרַיִם מִמִּצְרַיִם

מִבֵּית עֲבָדִים:

אֲנִי יי אֱלֹהֶיךָ דִּי אֶפְקָתְךָ מֵאֲרָעָא

דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדוֹתָא:

וְלֹא יְהִיָּה לְךָ אֱלֹהִים אַחֲרַיִם

עַל פָּנַי:

לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹה אַחֲרֵן בְּרַמִּי:

עַל פָּנַי. בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר אֲנִי שָׁם, וְזֶהוּ כָל

הָעוֹלָם. דְּבַר אַחֵר, כָּל זְמַן שֶׁאֲנִי קַיִם.

עֲשֵׂת הַדְּבָרוֹת כְּכֹר פְּרָשָׁתִים:

ח לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל כָּל

תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל

וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר

בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ:

לֹא תַעֲבֹד לְךָ צֵלֶם כָּל דְּמוֹת דִּי

בְּשָׁמַיָא מְלַעֲלָא וְדִי בְּאַרְעָא מְלַרַע

וְדִי בְּמִיָּא מְלַרַע לְאַרְעָא:

ט לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא

תַּעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

אֵל קָנָא פִּקֹּד עֶזְרָא אֲבוֹת עַל

בָּנִים וְעַל שְׁלֵשִׁים וְעַל רַבְעִים

לְשָׁנָאִי:

לֹא תִסְגֹּד לְהוֹן וְלֹא תִפְלַחֲנוֹן אֲרִי

אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶךָ אֵל קִנָּא מִסֵּעַר חֹבִי

אֲבִהֶן עַל בְּנֵי מִרְדִּין עַל דַּר תְּלִיתִי

וְעַל דַּר רַבִּיעִי לְשִׁנְאִי כַּד מִשְׁלָמִין

בְּנִיא לְמַחֲטִי בְּתַר אֲבִהֶתְהוֹן:

וְעֵשָׂה חֶסֶד לְאֶלְפִים לְאַהֲבִי

וְלִשְׁמִירִי (מִצּוֹתוֹ) מִצּוֹתִי:

וְעַבְדִּי טִיבוֹ לְאֶלְפִי דָרִין לְרַחֲמִי

וְלִנְטִירִי פְקוּדִי:

יֵא לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹא כִּי לֹא יִנָּקָה

יְהוָה אֶת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת שְׁמוֹ

לַעֲשׂוֹא:

לֹא תִימִי בַשָּׁמַיִם דִּי אֱלֹהֶיךָ לְמַגְנֵא

אֲרִי לֹא יִזְכֶּי יִי יֵת דִּי יִמִּי בַשָּׁמַיִם

לְשִׁקְרָא:

יב שְׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת

לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ

טַר יֵת יוֹמָא דְּשַׁבָּתָא לְקַדְשׁוּתָהּ כְּמָא

דִּי פְקֻדָּךְ יִי אֱלֹהֶיךָ:

שְׁמוֹר. וּבְרֵאשׁוֹנוֹת הוּא אוֹמֵר זְכוֹר,

שְׁנִיָּהֶם בְּדַבּוֹר אֶחָד וּבִתְיָבָה אַחַת נֹאמְרוּ,

וּבִשְׁמִיעָה אַחַת נִשְׁמָעוּ: כֹּאשֶׁר צִוְּךָ.

קוֹדֵם מֵתָן תּוֹרָה בְּמִרָה:

יְיָ שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֲשִׂיתָ

כָּל מְלָאכָתְךָ:

שִׁתָּא יוֹמִין תַּפְלָח וְתַעֲבֹד כָּל עֲבֹדָתְךָ:

יְיָ וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לַיהוָה

אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה

אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ

וְאִמָּתְךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל

בְּהֶמְתְּךָ וְגִרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ

לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ

כָּמוֹךָ׃

וַיּוֹמַם שְׁבִיעָא שַׁבַּת קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ

לֹא תַעֲבֹד כָּל עֲבִידָא אֶתָּה וּבִרְךָ

וְבִרְתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְתוֹרְךָ וְחִמְרְךָ

וְכָל בְּעִירְךָ וְגִיּוֹרְךָ דִּי בְּקִרְוֶךָ בְּדִיל דִּי

יְנוּחַ עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ כּוֹתְךָ:

טו וְזִכְרֹתָ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ

מִצְרַיִם וַיִּצְאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

מִנֶּשֶׁם בֵּיד חֲזָקָה וּבְזֹרֶעַ נִטְוִיָּה

עַל כֵּן צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת:

וְתִדְכֹּר אֲרִי עֶבְדָּא הוֹיְתָא בְּאֶרְעָא

דְּמִצְרִים וְאֶפְקָךְ יְיָ אֱלֹהֶךָ מִתַּמָּן בִּידָא

תְּקִיפָא וּבִדְרָעָא מִרַמָּא עַל כֵּן פִּקְדֶךָ

יְיָ אֱלֹהֶךָ לְמַעַבְדַּיִת יוֹמָא דְשַׁבָּתָא:

וזכרת כי עבד היית וגו'. על מנת כן

פדאך, שתהיה לו עבד ותשמור מצותיו:

טז כִּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ

כְּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַמַּעַן

יֵאָרִיכוּ יְמֶיךָ וְלַמַּעַן יִיטֵב לְךָ

עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

נִתֵּן לָךְ:

יִקַּר יְת אֲבוֹךָ וְיִת אִמְךָ כְּמֵא דִּי פִקְדָךְ
יִי אֱלֹהֶךָ בְּדִיל דִּיּוֹרְכוֹן יוֹמִיךָ וּבְדִיל
דִּי־יֵטֵב לָךְ עַל אֶרְעָא דִּי־יִי אֱלֹהֶךָ יֵהֵב
לָךְ:

כַּאֲשֶׁר צוּךְ. אַף עַל כִּיבוֹד אב ואם נִצְטוּ
בְּמִרְהָ, שְׁנֵאמַר שֵׁם שֵׁם לֹא חֵק וּמִשְׁפָּט:
יִי לֹא תִרְצֶח: וְלֹא תִנְאַף: וְלֹא
תִגְנֹב: וְלֹא תַעֲנֶה בְּרַעְיָךְ עַד

שׁוּא:

**לֹא תִקְטֹל נַפֶּשׁ וְלֹא תִגְוֶה וְלֹא תִגְנוֹב
(נַפְשָׁא) וְלֹא תִסְהֶד בְּחִבְרֶךְ סִהְדוֹתָא**

דְּשִׁקְרָא:

**וְלֹא תִנְאֶף. אֵין לְשׁוֹן נִיאוּף אִלֵּא בַּאשְׁת
אִישׁ: לֹא תִתְאוּה. לֹא תִירוּג, אֵף הוּא
לְשׁוֹן חֲמֻדָּה, כְּמוֹ נַחֲמַד לְמִרְאָה,
דְּמִתְרַגְּמִינָן דְּמִרְגַּג לְמַחֲזִי:**

יח וְלֹא תִחְמֹד אִישׁ רַעָף וְלֹא

תַּתְּאַוּהָ בֵּית רַעַךְ שִׁדְחוּ

וְעַבְדּוֹ וְאַמָּתוֹ שׁוֹרוֹ וְחֲמֹרוֹ

וְכָל אֲשֶׁר לְרַעַךְ:

וְלֹא תַחֲמֹד אֶתֶת חֲבֶרְךָ וְלֹא תִרְוַג בֵּית

חֲבֶרְךָ חֲקִלָּה וְעַבְדָּהּ וְאַמִּיתָהּ תוֹרָה

וְחֲמֹרָהּ וְכָל דִּי לְחֲבֶרְךָ:

חֲמִישִׁי יט את

הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יְהוָה אֶל

כָּל קְהֵלְכֶם בְּהַר מֹתוֹרָה הָאֵשׁ

הָעֵנָנִי וְהָעֶרְפֶּל קוֹל גָּדוֹל וְלֹא

יָסַף וַיִּכְתְּבֵם עַל שְׁנֵי לַחֹת

אֲבָנִים וַיִּתֵּנָם אֵלַי׃

יָת פֶּתַגְמִיָּא הָאֵלִין מִלִּיל יְיָ עִם כָּל

קְהֵלְכוֹן בְּטוֹרָא מִגֹּ' אֲשֶׁתָּא עֲנָנָא

וְאֲמִיטָתָא קָל רַב וְלֹא פֶסֶק וַיִּכְתְּבוּן

עַל תְּרִין לוּחֵי אֲבָנִיָּא וַיִּהְבְּנוּ לִי׃

וְלֹא יִסֶּה. מִתְּרַגְמִינָן וְלֹא פִסֵּק, כִּי קוּלוֹ
חֲזֵק וְקִיִּים לְעוֹלָם. דְּבַר אַחֵר וְלֹא יִסֶּה, וְלֹא
הוֹסִיף לְהִרְאוֹת בְּאוֹתוֹ פּוֹמְבִי:

ב וַיְהִי כְּשֶׁמִּנְעַכֶּם אֶת הַקּוֹל
מִתּוֹךְ הַחֲשֵׁךְ וְהָחֵר בְּעֵר בְּאֵשׁ
וְתִקְרְבוּן אֵלַי כָּל רֹאשֵׁי
שְׁבִטֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם:

וַהֲוֶה כִּד שְׁמִנְכוֹן יֵת קָלָא מְגוֹ חֲשׂוּכָא
וְטוֹרָא בְּעֵר בְּאֵשׁתָא וְקִרְבָּתוֹן לְוֹתֵי כָּל

יֵשִׁי שְׁבִיכּוֹן וְסִיכּוֹן:

כֹּא וְתֹאמְרוּ הֵן הִרְאֵנוּ יְהוָה

אֱלֹהֵינוּ אֶת כְּבוֹדוֹ וְאֶת גְּדֻלּוֹ

וְאֶת קִלּוֹ שְׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ

הַיּוֹם הַזֶּה רְאִינוּ כִּי יִדְבַר

אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וְחַי:

וְאִמְרָתוֹן הִיא אֲחִינֹא יִי אֱלֹהֵנָּא יִת

יִקְרָה וְיִת רְבוּתָהּ וְיִת קָל מִימְרָהּ

שְׁמַעְנָּא מִגּוֹ אֲשַׁתָּא יוֹמָא הֵדִין חֲזִינָּא

אֲרִי יִמְלֹל יְיָ עִם אֲנָשָׁא וִיתְקִים:

כב וְעַתָּה לָּמָּה נִמּוֹת כִּי

תֹּאכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת

אִם יִסְפִּים אֲנַחְנוּ לְשִׁמְעַתְּ אֶת

קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עוֹד וּמִתְנוּ:

וְכֵעֵן לָמָּה נִמּוֹת אֲרִי תִיכְלֵנָּה אֲשֶׁתָּא

רַבָּתָא הָדָא אִם מוֹסְפִין אֲנַחְנָא

לְשִׁמְעַתְּ יְתָ קָל מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵנָּה

עוֹד וּמִיתִין אֲנַחְנָא:

בג כִּי מִי כָל בֶּשָׂר אֲשֶׁר שָׁמַע

קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ

הָאֵשׁ כַּמְנוּ וַיַּחֲיוּ:

אֲרִי מִן כָּל בֶּשָׂרָא דִּי שָׁמַע קוֹל

מִיִּמְרָא דִּי קִימָא מְמַלֵּל מִגּוֹ אֲשַׁתָּא

כּוֹתֵנָא וְאֶתְקִים:

בד קִרַּב אֶתָּה וּשְׁמַע אֶת כָּל

אֲשֶׁר יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֶת

תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר

יְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵלֵינוּ

וְשִׁמְעֵנוּ וְעֲשֵׂנוּ:

קִרְבֵּנוּ אֶת וְשִׁמְעֵנוּ יְיָ כָּל דִּי יִימָר יְיָ

אֱלֹהֵינוּ וְאֶת תְּמִלֵּנוּ עֲמָנוּ יְיָ כָּל דִּי

מִלֵּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עֲמָנוּ וְנִקְבֵּל וְנַעֲבֹד:

וְאֶת תְּדַבֵּר אֱלֵינוּ. הַתְּשִׁתֵּם אֶת כַּחֲ

בְּנִקְבָּה, שֶׁנִּצְטַעֲרְתִּי עֲלֵיכֶם וּרְפִיתֶם אֶת

יָדִי, כִּי רָאִיתִי שְׂאֵינְכֶם חֲרָדִים לְהִתְקַרֵּב

אֵלָיו מֵאַהֲבָה, וְכִי לֹא הָיָה יָפָה לָכֶם

לְלַמּוֹד מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְלֹא לְלַמּוֹד מִמֶּנִּי:

כֹּה וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קוֹל

דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרְכֶם אֵלַי וַיֹּאמֶר

יְהוָה אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֶת קוֹל

דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ

אֵלַי הִיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבְּרוּ׃

וַשְׁמִיעַ קָדָם יי ית קל פֶּתַח־מִיכּוֹן

בְּמַלְלוֹת־כּוֹן עָמִי וַאֲמַר יי לִי שְׁמִיעַ

קָדָמִי ית קל פֶּתַח־מִי עֲמָא הִדִּין דִּי

מַלְּלוּ עִמָּךְ אֶת־קִינּוּ כָּל דִּי מַלְּלוּ׃

כּוּ מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבַבְכֶּם זֶה לָהֶם

לִירְאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל

מִצְוֹתַי כָּל הַיָּמִים לְמַעַן יִיטֵב

לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְעֹלָם:

לֹאִי דִי יְהִי לְבֹא הַדִּין לְהוֹן לְמַדְחַל

קִדְמִי וּלְמִטֵּר יֵת כָּל פְּקוּדֵי כָּל יוֹמִיא

בְּדִיל דִּי־יִטֵּב לְהוֹן וְלִבְנֵיהוֹן לְעֹלָם:

כּוּ לָךְ אֲמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם

לְאַהֲלֵיכֶם:

אֵל אָמַר לְהוֹן תּוֹבוּ לְכוּן לְמִשְׁכְּנֵיכוֹן:

כח וְאַתָּה פֹּה עַמּוֹ עַמּוֹדֵי

וְאַדְבָּרָה אֵלֶיךָ אֵת כָּל הַמַּצֹּחַ

וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר

תִּלְמֹדֵם וַעֲשׂוּ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר

אֲנִכִּי נָתַן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ:

וְאַתָּה הֵבָא קִים קְדָמִי וְאַמְלֵל עַמְּךָ יִת

כָּל תַּפְקֻדָּתָא וְקִימִיא וְדִינִיא דִּי

תִּלְפִּנוּן וַיַּעֲבֹדוּן בְּאַרְעָא דִּי אֲנֵא יֵהב

לְהוֹן לְמִירְתָּהּ:

כֹּט וְשִׁמְרָתָם לַעֲשׂוֹת כְּאֲשֶׁר

צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לֹא

תַּסִּירוּ יָמִין וְשִׁמְאַל:

וְתִטְרוֹן לְמַעַבַּד כְּמָא דִּי פִקִּיד יִי

אֱלֹהֵכֶם יִתְכוֹן לֹא תִסְטוֹן יִמִּינָא

וְשִׁמְאַל:

לְכָל הַדָּרָךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה

אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם תִּלְכוּ לְמַעַן

תַּחֲיוֹן וְטוֹב לָכֶם וְהֵאֲרַכְתֶּם

יָמֵיכֶם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר תִּירְשׁוּן:

בְּכָל אֶרֶץ דִּי פִקִּיד יִי אֱלֹהֵכֶם יִתְּכוּן

תִּתְּכוּן בְּדִיל דְּתִיחֹן וְיִיטֵב לָכֶם

וְתוֹרְכוּן יוֹמִין בְּאֶרֶץ דִּי תִירְתוּן:

דברים פרק-ו

א וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֲקִים

וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה

אֱלֹהֵיכֶם לְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת

בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם עֹבְרִים

שָׁמָּה לְרַשְׁתָּהּ:

וְדָא תִּפְקֹדְתָא קִימִיא וְדִינִיא דִּי פִקִּיד

יִי אֱלֹהֵכֹן לְאַלְפָא יִתְכֹּן לְמַעַבְד

בְּאֶרְעָא דִּי אֲתֹן עֹבְרִין תִּמָּן לְמִירְתָּהּ:

ב לְמַעַן תִּירָא אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

לְשֹׁמֵר אֶת כָּל חֻקֹּתָיו

וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּךָ

אֶתָּה וּבְנֶךָ וּבֶן בְּנֶךָ כָּל יְמֵי

חַיֶּיךָ וּלְמַעַן יֵאָרְכּוּ יְמֶיךָ:

בְּדִיל דְּתִדְחַל קָדָם יי אֱלֹהֶךָ לְמַטַּר יִת

כָּל קִימוֹתַי וּפְקוּדוֹתַי דִּי אֲנָא מְפַקְדָּךְ

אֶת וּבָרַךְ וּבֶר בָּרַךְ כָּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ

וּבְדִיל דִּיּוֹרְכוֹן יוֹמֶיךָ:

ג וְשִׂמְנַת יִשְׂרָאֵל וְשִׂמְרַת

לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יִיטֵב לָךְ וְאַשֶׁר

תִּרְבוֹן מְאֹד כַּאֲשֶׁר דְּבַר יְהוָה

אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ אֶרֶץ זִבְתַּחֲלָב

וְדָבַשׁ:

וְתִקְבַּל יִשְׂרָאֵל וְתִטָּר לְמַעַבְדֵּי דֵי יִיטַב

לְךָ וְדֵי תִסְגֹּן לְחֻדָּא כְּמָא דֵי מַלִּיל יִי

אֱלֹהֵא דְאַבְהֶתֶךָ לְךָ אֶרְעָא עֲבָדָא חֲלָב

וְדָבַשׁ:

שְׁמֵי שְׁמֵי יִשְׂרָאֵל

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:

שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵנָּה יְיָ חֵד:

ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. ה' שֶׁהוּא אֱלֹהֵינוּ
עַתָּה, וְלֹא אֱלֹהֵי הָאוֹמוֹת עֹבְדֵי אֱלִילִים,
הוּא עֵתִיד לְהִיּוֹת ה' אֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אֲנִי
אֶהְיֶה אֵל עַמִּים שְׂפָה בְרוּרָה לְקַרְוָא
כֹּלָם בִּשְׁם ה', וְנֶאֱמַר בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה'
אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד:

ה' וְאַהֲבָתְךָ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מְאֹדְךָ:

וְתִרְחַם יְתִי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל

נַפְשֶׁךָ וּבְכָל נִכְסֶיךָ:

ואהבת. עשה דבריו מאהבה, אינו דומה

עושה מאהבה לעושה מיראה, העושה

אצל רבו מיראה, כשהוא מטריח עליו,

מניחו והולך לו: בכל לבבך. בשני יצריך

דבר אחר בכל לבבך, שלא יהיה לבך

חלוק על המקום: ובכל נפשך. אפילו

הוא נוטל את נפשך: ובכל מאודך. בכל

ממונך, יש לך אדם שממונו חביב עליו

מגופו, לכך נאמר ובכל מאדך. דבר אחר

ובכל מאדך, בכל מדה ומדה שמודד לך,
בין במדה טובה בין במדת פורענות, וכן
בדוד הוא אומר, כוס ישועות אשא וגו'
צרה ויגון אמצא וגו':

וְהָיָה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
אֲנֹכִי מַצְוֶה הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ:
וַיְהוֹן פְּתֻגְמִיָּה הָאֵלִין דִּי אֲנָא מִפְּקֻדָּךְ
יוֹמָא דִּין עַל לְבָבְךָ:

והיו הדברים. ומהו האהבה, והיו הדברים
האלה, שמתוך כך אתה מכיר בהקב"ה

ומדבק בדרכיו: אשר אנכי מצוך היום.

לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין

אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין

לקראתה. דיוטגמא מצות המלך הבאה

במכתב:

וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם

בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבִלְכֹתְךָ

בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ:

וְתִתְּנֶנּוּ לְבָנֶיךָ וְתִמְלִל בְּהוֹן בְּמִתְבָּךְ

בְּבֵיתְךָ וּבְמִהְכָּךְ בְּאַרְחָא וּבְמִשְׁכְּבְּךָ

וּבַמִּקְיָמָךְ:

ושננתם. לשון חדוד הוא, שיהיו
מחודדים בפיד, שאם ישאלך אדם דבר,
לא תהא צריך לגמגם בו, אלא אמור לו
מיד: לבניך. אלו התלמידים, מצינו בכל
מקום שהתלמידים קרוים בנים, שנאמר
בנים אתם לה' אלהיכם, ואומר בני
הנביאים אשר בבית אל, וכן בחזקיהו
שלמד תורה לכל ישראל וקראם בנים,
שנאמר בני עתה אל תשלו, וכשם
שהתלמידים קרוים בנים, שנאמר בנים

אתם לה' אלהיכם, כך הרב קרוי אב,
שנאמר אבי אבי רכב ישראל וגו': ודברת
בם. שלא יהא עיקר דבורך אלא בם, עשם
עיקר ואל תעשם טפל: ובשכבך. יכול
אפילו שכב בחצי היום, תלמוד לומר
ובקומך, יכול אפילו עמד בחצי הלילה,
תלמוד לומר בשבתך בביתך ובלכתך
בדרך, דרך ארץ דברה תורה, זמן שכיבה
וזמן קימה:

ה וְקִנְשִׁיתָם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ

לְטַטְפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ:

וְתִקְטְרְנוּ לְאֵת עַל יָדְךָ וַיְהוּן לְתַפְלִין

בֵּין עֵינֶיךָ:

וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל יָדְךָ. אִלּוּ תַפִּילִין

שֶׁבְזִרְעֶ: וְהָיוּ לְטַטְפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ. אִלּוּ

תַפִּילִין שֶׁבְרֹאשׁ, וְעַל שֵׁם מִנִּין

פְּרַשְׁיֹתֵיהֶם נִקְרְאוּ טַטְפֹּת, טַט בְּכַתְפֵי

שְׁתֵּים, פֶּת בְּאַפְרִיקֵי שְׁתֵּים:

ט וְכַתְּבֵתָם עַל מְזֻזֹת בֵּיתְךָ

וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְתִכְתְּבֵנוּן עַל מְזֻזֵינוּ וְתִקְבְּעֵנוּן בְּסִפֵּי
בֵּיתְךָ וּבִתְרַעֲיֶיךָ:

מְזֻזַת בֵּיתְךָ. מְזֻזַת כְּתִיב, שֶׁאֵין צֶרֶךְ
אֶלָּא אַחַת: וּבשְׁעֶרֶיךָ. לְרַבּוֹת שְׁעָרֵי
חֲצֵרוֹת וּשְׁעָרֵי מִדִּינוֹת וּשְׁעָרֵי עֵיירוֹת:

יְהִיָּה כִּי יִבְיָאָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְאַבְרָהָם לֵי צַחֲקִי
וְלִיעֲקֹב לָתֵת לָךְ עָרִים גְּדֹלוֹת

וְטַב־תֵּאֱשָׁר לֹא בְנִיתָ׃

וַיְהִי אֲרִי יַעֲלֶנָּךְ יְיָ אֱלֹהֶךָ לְאַרְעָא דִּי

קָיִים לְאַבְהֶתֶךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק

וְלִיעֶקֶב לְמַתָּן לָךְ קְרוֹיִן רַבְרָבִין וְטַב־

דִּי לֹא בְנִיתָ׃

יֵא וּבָתִּים מְלָאִים כָּל טוֹב

אֲשֶׁר לֹא מְלָאֶת וּבָרִית

חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא חֲצִבָּת

כָּרְמִים וְזִיתִים אֲשֶׁר לֹא

נִטְעָה וְאֵכָלָה וְשָׁבַעְתָּ:

וּבִתִּין מֶלֶךְ כָּל טוֹב דִּי לֹא מְלִיתָא

וְגִבִּין פְּסִילָן דִּי לֹא פִסְלָתָא כְּרָמִין

וְזִיתִין דִּי לֹא נִצְבָּתָא וְתִיכּוּל וְתִשְׁבָּע:

חֲצוּבִים. לְפִי שְׁהִיוּ מִקּוּם טַרְשִׁין וּסְלָעִים,

נוֹכַל בּוֹ לְשׁוֹן חֲצִיבָה:

יב הַשָּׁמַר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת

יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיאָךְ מֵאֶרֶץ

מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

אֶסְתַּמֵּר לָךְ דִּילְמָא תַנְשִׁי יְתָ (דְּחִלְתָּא

ד) יִי דִי אֶפְקֹךְ מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם

מִבֵּית עֲבָדוֹתָא:

מִבֵּית עֲבָדִים. כְּתַרְגוּמוֹ מִבֵּית עֲבָדוֹתָא,

מִמְקוֹם שֶׁהָיִיתָ שָׁם עֲבָדִים:

יְיָ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא וְאֵתוֹ

תַּעֲבֹד וּבְשִׁמּוֹ תֵּשְׁבֵעַ:

יְתָ יִי אֱלֹהֶךָ תִּדְחֹל וְקִדְמוֹהִי תִפְלַח

וּבְשִׁמָּה תִקֵּים:

ובשמו תשבע. אם יש בדך כל המדות
הללו, שאתה ירא את שמו ועובד אותו,
אז בשמו תשבע, שמתוך שאתה ירא את
שמו תהא זהיר בשבועתך, ואם לאו לא
תשבע:

יד לא תלכון אחרי אלהים
אחרים מאלהי העמים אשר
סביבותיכם:

לא תהכון בתר טעות עממיא מטעות
עממיא די בסחרניכון:

**מֵאלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם. וְהוּא
הָדִין לְרַחוּקִים, אֲלֹא לִפִּי שְׁאֵתָה רוֹאֶה אֶת
סְבִיבוֹתֶיךָ תוֹעִים אַחֲרֵיהֶם, הוֹצֵרְךָ לְהַזְהִיר
עֲלֵיהֶם בִּיֹּתֶר:**

**טו פִּי אֵל קִנָּא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּקֶרְבְּךָ פֶּן יַחֲרֶה אַף יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּךָ וְהִשְׁמִידְךָ מֵעַל פְּנֵי
הָאָרֶץ:**

אֲרִי אֵל קִנָּא יְיָ אֱלֹהֶיךָ שְׁכֵנֶתָה בֵּינָךְ

דִּילְמָא יִתְקַף רַגְזָא דִּי אֱלֹהֵךְ בֶּךְ

וּשְׂצָךְ מַעַל אִפִּי אֲרַעָא:

טוּ לֹא תַנְסוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

כֹּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמִּסָּה:

לֹא תַנְסוּן קָדָם יִי אֱלֹהֵכֹן כִּמָּא דִּי

נִסְתוֹן בְּנִסִּיתָא:

בַּמִּסָּה. כְּשִׁיצְאוּ מִמִּצְרִים שְׁנִסּוּהוּ בְּמִים,

שֶׁנֶּאמַר הִישׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ:

יִי שְׁמֹר תְּשַׁמְרוּן אֶת מִצְוֹת

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְעַדְתִּיו וְחַקִּיו

אֲשֶׁר צִוָּה:

מִטֵּר תִּטְרוֹן יְתַּ פְּקוּדֵי־אֱלֹהֵיכֶם

וְסִגְדוֹתֶיהָ וְקִימוֹתֶיהָ דִּי פִקְדָה:

יְהוָה וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי

יְהוָה לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וּבֵאתָ

וְיִרְשֶׁתָּ אֶת הָאָרֶץ הַטֹּבָה

אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם:

וְתַעֲבֹד דְּכַשֵּׁר וּדְתִקֵּן קָדָם יְיָ בְּדִיל

דִּי־טַב לָךְ וְתֵעוּל וְתִירַת יְת אֲרַעֲא

טַבְתָּא דִּי קַיִים יִי לֵאבְהַתְךָ:

הישר והטוב. זו פשרה לפנים משורת

הדין:

יט לַהֲדַף אֶת כָּל אֲיָבֶיךָ מִפְּנֶיךָ

כַּאֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה:

לְמַתְּבַר יְת כָּל בַּעֲלֵי דַבְּבָךְ מִקֶּדְמְךָ

כַּמָּא דִּי מַלִּיל יִי:

כאשר דבר. והיכן דבר, והמותי את כל

העם וגו':

כ כִּי יִשְׁאַלְךָ בֶּנְךָ מָחָר לֵאמֹר

מָה הָעֲדוֹת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים

אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

אֶתְכֶם:

אֲרִי יִשְׁאַלְנֶךָ בָּרֶךְ מָחָר לְמִימָר מָה

סֵדְרוֹתָ וְקִמּוּמִי וְדִינִי דִּי פִקִּיד יִי

אֶלְהֵנָּה יִתְכוּן:

כי ישאלך בנך מחר. יש מחר שהוא אחר

זמן:

כא וְאֶמְרָתָּ לְבִנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ

לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וַיֹּצִיאֵנוּ

יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה:

וַתִּימַר לְבָרְךָ עֲבָדֶיךָ הָיִינוּ לְפָרְעָה

בְּמִצְרַיִם וְאֶפְקַנָּא יְיָ מִמִּצְרַיִם בְּיָדָא

תְּקִיפָא:

כב וַיֵּתֶן יְהוָה אוֹתוֹת וּמֹפְתִים

גְּדֹלִים וָרָעִים בְּמִצְרַיִם בְּפָרְעָה

וּבְכָל בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ:

וַיֵּהֱבֵנוּ אֶת־יְיָ וּמוֹפְתֵינוּ רַב־בֵּין וּבִישׁוֹן

בְּמִצְרַיִם בְּפֶרְעָה וּבְכָל אִישׁ בֵּיתוֹ

לְעֵינֵינוּ:

כִּנּוּ וְאוֹתֵנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן

הַבִּיא אֶת־נוֹ לָתֵת לָנוּ אֶת

הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:

וַיִּתֵּן אֵפֶק מִתָּמָן בְּדִיל לְאַעֲלָא יִתֵּן

לְמַתָּן לָנָא יֵת אֶרְעָא דִּי קִיִּים

לֹא־בִּהְתַּנָּא:

כֹּד־וַיִּצְוֵנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל

הַחֲקִים הָאֵלֶּה לִירְאָה אֶת יְהוָה

אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים

לְחַיֵּיתָנוּ בְּחַיִּים הַזֶּה:

וּפִקְדָּנָא יי לְמַעַבְד ית כָּל קִימִיא

הָאֵלִין לְמַדְחַל ית יי אֱלֹהֵנָא לְטַב לָנָא

כָּל יוֹמִיא לְקִימוֹתָנָא כְּיוֹמָא הַדִּין:

כֹּה וַיִּצְדָּקָה תְּהִיָּה לָנוּ כִּי נִשְׁמֹר

לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת

לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כְּאִשֶּׁר

צִוֵּנוּ:

וְזָכֹרְתָּ תִּהְיֶה לָּנוּ אֲרִי נֹטֵר לְמַעַבְד

יְתָ כָּל תַּפְקִידְתָּא הָדָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֵינוּ

כְּמָא דִּי פְקִידְנָא:

דברים פרק-ז

א שְׁבִיעִי כִּי יְבִיאֲךָ

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר

אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל

גוֹיִם רַבִּים מִפְּנֶיךָ חֲחֹתִי

וְהַגְרָגְשִׁי וְהָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי

וְהַפְּרִזִּי וְהַחֲחִי וְהַיְּבוֹסִי שְׁבַעַה

גוֹיִם רַבִּים וְעַצְמוֹתַי מִמֶּנֶּךָ׃

אֲרִי יַעֲלֹנֶךָ יְיָ אֱלֹהֶךָ לְאַרְעָא דִּי אַתָּה

עָלִיל לְתַמּוֹן לְמִירְתָּהּ וּיְתִירָךְ עַמּוּמִין

סְגִיָּאִין מִן קִדְמוֹךָ חֲתָאִי וְגִרְגְּשִׁאִי

וַאֲמַרְאִי וְכַנְעֲנַאִי וּפְרִזְאִי וַחֲוֵאִי

וַיְבוֹסֵאִי שְׂבַעַא עַמִּמִּין סְגִיֵּאִין וְתִקִּיפִין

מִנִּי:

וְנִשְׁלַ לְשׁוֹן הַשְּׁלֵכָה וְהַתְּזָה, וְכֵן וְנִשְׁלַ

הַבְּרִזָּל:

ב וַנִּתְּנָם יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לְפָנֶיךָ

וְהַכִּיתָם הַחֲרָם תַּחֲרִים אֹתָם

לֹא תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא

תַּחֲנָם:

וַיִּמְסְרֵנוּן יְיָ אֱלֹהֶיךָ קִדְמָךְ וְתִמְחֲנוּן

גִּמְרָא תִגְמַר יִתְהוֹן לֹא תִגְזֹר לְהוֹן קָיָם

וְלֹא תִרְחַם עֲלֵיהוֹן:

לֹא תַחֲנַם. לֹא תִתֵּן לָהֶם חֵן, אִסּוּר לֹ

לְאָדָם לִזְמַר כַּמָּה נָאֵה כּוֹתִי זֶה. דְּבַר אַחֵר,

לֹא תִתֵּן לָהֶם חֲנִיָּה בָאָרֶץ:

וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם בְּתֶךָ לֹא

תִּתֵּן לְבָנֹו וּבָתֹו לֹא תִקַּח

לְבָנֶךָ:

וְלֹא תִתַּחַתֵּן בְּהוֹן בְּרַתְךָ לֹא תִתֵּן

לְבָרָה וּבְרִיתָהּ לֹא תִסֵּב לְבָרְךָ:

ד כִּי יִסִּיר אֶת בְּנֶךָ מֵאַחֲרֵי

וְעַבְדוֹ אֱלֹהִים אַחֲרִים וְחָרָה

אַף יְחֻזָּה בְּכֶם וְהִשְׁמִידְךָ מֵהָרָ:

אֲרִי יִטְעֵין יָת בָּרְךָ מִבֶּתֶר פִּלְחָנִי

וַיִּפְלְחוּן לְטַעוֹת עַמְּמִיא וַיִּתְּקֶךָ רָגְזָא

דִּי בְכוּן וַיִּשְׁצֹךְ בְּפִרְיָע:

כִּי יִסִּיר אֶת בְּנֶךָ מֵאַחֲרֵי. בְּנוֹ שֶׁל כּוֹתִי

כשישא את בתך, יסיר את בנך אשר תלד
לו בתך מאחרי, למדנו שבן בתך הבא מן
הכותי קרוי בנך, אבל בן בנך הבא מן
הכותית, אינו קרוי בנך אלא בנה, שהרי
לא נאמר על בתו, לא תקח כי תסיר את
בנך מאחרי, אלא כי יסיר את בנך וגו':

ה כִּי אִם כֹּה תַעֲשֶׂה לָהֶם
מִזְבְּחֹתֵיהֶם תַּתִּיצוּ וּמִזְבְּחֹתָם
תִּשְׁבְּרוּ וְאֲשִׁירָהֶם תִּגְדְּעוּן
וּכְסִי לֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ:

אֲרִי אִם כֹּדִין תַּעֲבֹדוּן לְהוֹן אֲגֹרִיהוֹן
תִּתְרַעוּן וְקִמַּתְהוֹן תִּתְּבֹרוּן וְאַשְׁרִיהוֹן
תִּקְוֹצְצוּן וְצִלְמִי טַעֲוֹתְהוֹן תּוֹקְדוּן
בְּנוֹרָא:

מִזְבַּחַתִּיהֶם. שֶׁל בְּנֵי: מִצְבוֹתָם. אֲבֹן
אֶחָד: וְאֲשִׁירֵיהֶם. אֵילָנוֹת שְׁעוֹבְדֵיךָ אוֹתָךְ:
וּפְסִילֵיהֶם. צִלְמֵיהֶם:

וּכִי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בָּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכָּל

הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָרֶץ:

אֲרִי עַם קָדִישׁ אֶת קֶדֶם יי אֱלֹהֶךָ בְּךָ

אֶתְרַעִי יי אֱלֹהֶךָ לְמַהוּי לָהּ לְעַם חֲבִיב

מִכָּל עַמֵּי אֲדִי עַל אֲפִי אֶרְעָא:

ז לֹא מֵרַבָּכֶם מִכָּל הָעַמִּים

חֲשֵׁק יְהוָה בָּכֶם וַיִּבְחַר בָּכֶם

כִּי אַתֶּם הַמְעַט מִכָּל הָעַמִּים:

לֹא מִדֶּסְגִּיאִין אֶתוֹן מִכָּל עַמֵּי צִי

יִי בְּכוֹן וְאַתְרֵעִי בְּכוֹן אֲרִי אֶתוֹן זְעִרִין

מִכָּל עַמֵּמִיא:

לֹא מֵרַבְכֶּם. כַּפְשׁוֹטוֹ. וּמִדְרֶשׁוֹ, לְפִי שְׂאִין

אַתֶּם מִגְדִּילִים עֲצַמְכֶּם כִּשְׂאֵנִי מִשְׁפִּיעַ

לָכֶם טוֹבָה, לְפִיכֶךְ חֲשַׁקְתִּי בָכֶם: כִּי אַתֶּם

הַמַּעֲטִים. הַמַּמַּעֲטִין עֲצַמְכֶּם, כְּגוֹן אֲבֵרָהֶם

שֶׁאָמַר וְאֵנֹכִי עֹפֵר וְאֹפֵר, וְכְגוֹן מֹשֶׁה

וְאַהֲרֹן שֶׁאָמְרוּ וְנַחֲנוּ מָה, לֹא כְּנִבּוֹכְדִנְצֹר

שֶׁאָמַר אֲדָמָה לְעִלְיוֹן, וְסִנְחָרִיב שֶׁאָמַר מִי

בְּכָל אֱלֹהֵי הָאָרְצוֹת, וְחִירָם שֶׁאָמַר אֲנִי

מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יֹשְׁבֵתִי: כִּי אַתֶּם הַמַּעֲטִים.

הרי כי משמש בלשון דהא:

ח כי מאהבת יהוה אתכם

ומשמרו את השבעה אשר

נשבע לאבותיכם הוציא יהוה

אתכם ביד חזקה ויפדו

מבית עבדים מיד פרעה מלך

מצרים:

ארי מדרחם יי יתכון ומדנטר ית

קימא די קיים לאבהתכון אפיק יי

יִתְּכוֹן בְּיָדָא תְּקִיפָא וּפְרָקָךְ מִבֵּית

עֲבֹדוֹתָא מִיָּדָא דְּפִרְעָה מִלְּכָא

דְּמִצְרַיִם:

כִּי מֵאֲהַבַת ה' הָרִי כִּי מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן

אֵלֹא, לֹא מְרֹבְכֶם חֶשֶׁק ה' בְּכֶם אֵלֹא

מֵאֲהַבַת ה' אֲתֶכֶם: וּמִשְׁמְרוּ אֶת

הַשְּׁבוּעָה. מַחֲמַת שְׁמֹרוֹ אֶת הַשְּׁבוּעָה:

מִפְטִיר וַיִּדְעֹתָ כִּי

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא הָאֱלֹהִים

הָאֵל הַנֶּאֱמָן שֹׁמֵר הַבְּרִית

וְהַחֶסֶד לְאַהֲבִיו וְלִשְׁמֵרֵי

(מַצּוֹתָיו) מִצּוֹתָיו לְאַלֶּף דּוֹר:

וְתִדַּע אֲרִי יי אֱלֹהֶךָ הוּא אֱלֹהִים

אֱלֹהֵא מֵהֵימָנָא נִטְר קִימָא וְחֶסֶדָא

לְרַחֲמוֹהִי וּלְנִטְרֵי פְקוּדוֹהִי לְאַלְפֵי

דָּרִין:

לְאַלֶּף דּוֹר. וְלַהֲלֹךְ הוּא אוֹמֵר לְאַלְפִים,

כאן שהוא סמוך אצל לשומרי מצותיו
העושים מיראה, הוא אומר לאלף, ולהלן
שהוא סמוך אצל לאוהביו העושים
מאהבה, ששכרם יותר גדול, הוא אומר
לאלפים: לאוהביו. אלו העושים מאהבה:
ולשומרי מצותיו. אלו העושים מיראה:

וּמִשְׁלָם לְשֹׁנְאָיו אֵל פָּנָיו
לְהַאֲבִידוֹ לֹא יֵאָחֵר לְשֹׁנְאוֹ אֵל
פָּנָיו יִשְׁלָם לוֹ:

וּמִשְׁלָם לְסִנְאוֹהֵי טָבֵן דִּי אֲנוּן עֲבָדִין

קָדְמוֹהִי בְּחַיֵּיהוֹן לְאוֹבְדֵיהוֹן לֹא מֵאַחַר

עֶבֶד טָב לְסִנְאוֹהִי טַבּוֹן דִּי אֲנוּן עֶבְדִּין

קָדְמוֹהִי בְּחַיֵּיהוֹן מְשִׁלִּם לְהוֹן:

וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאוֹ אֵל פִּנּוּ. בַּחֲיִיו מִשְׁלָם

לֹו גְמוּלוֹ הַטּוֹב, כְּדִי לְהַאֲבִידוֹ מִן הָעוֹלָם

הַבֹּא:

יֵא וְשִׁמְרַתְּ אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת

הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר

אֲנִכִּי מִצְוֶךְ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

וְתֵטֵר יְתַּ תִּפְקֹדְתָּא וְיֵת קִימִיא וְיֵת

דִּינִיָּא דִּי אֲנֵא מִפְקֹדֶךְ יוֹמָא דִּין

לְמַעַבְדְּהוֹן:

הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם. וּלְמַחֵר לַעֲזוֹלָם הַבֵּא

לִיטוֹל שְׂכָרָם: חֲסִלַת פִּרְשַׁת וְאֶתְחַנֵּן: